

O'QUVCHILARINI AXLOQIY TARBIYALASH VOSITA VA USULLARI

Achilova Komila Umirzakovna
Jizzax viloyati Yangiobod tumani
10-maktab o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchilarining ma'naviyatini shakllantirish yo'nalishlari, axloqiy tarbiya haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: tarbiya, ma'naviyat, an'ana, meros, qobiliyat, fazilat, qadriyat, axloq, kelajak, avlod. mafkura, milliy qadriyat, ma'naviyatini shakllantirish, axloqiy, aqliy, jismoniy, estetik, ma'naviy tarbiyalar.

Abstract: This article discusses the ways of forming the spirituality of students, moral education.

Key words: education, spirituality, tradition, heritage, ability, virtue, value, morality, future, generation. formation of ideology, national value, spirituality, moral, mental, physical, aesthetic, spiritual education.

“Agar kimki ma'naviyat masalasi-bu faqat Ma'naviyat markazi yoki tegishli vazirlik va idoralarning ishi, deb o'ylasa xato qiladi. Bularning barchasi oldimizda turgan eng asosiy, eng muhim vazifalardan biridir”- dedan edi prezidentimiz Shavkat Mirziyoev o'zlarining nutqlarida.

Haqiqatdan ham yurtimizda ma'naviy tarbiyaga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mamlakatimizda ijtimoiy tarbiya quyidagi turlarga bo'linadi: Axloqiy, aqliy, jismoniy, estetik, ma'naviy, ekologik, iqtisodiy tarbiyalar. Ijtimoiy tarbiyaning boshqa turlari kabi ma'naviy- axloqiy tarbiya asosini ham ilg'or milliy, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar, xalq pedagogikasi g'oyalari tashkil etadi.

Madaniyat («kultura» so'zidan olingan bo'lib, parvarish qilish, ishlov berish ma'nosini bildiradi) – ijtimoiy taraqqiyot davomida insonlarning faoliyati tufayli qo'lga kiritilib, ularning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiluvchi moddiy va ma'naviy boyliklar tizimi.

Ma'rifat shaxs ongiga ilmiy bilim, axloq qoidalari hamda ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi huquqiy me'yorlarni singdirish, ta'lim-tarbiyani takomillashtirish, milliy meros va umuminsoniy qadriyatlarni o'rganish, ularni targ'ib etish maqsadida amalga oshiriladigan tadbirlar tizimi.

Mafkura (arabcha «mafkura» - naqtai nazar va e'tiqodlar tizimi, majmui) – jamiyatdagi muayyan siyosiy, huquqiy, axloqiy, diniy, badiiy, falsafiy, ilmiy qarashlar, shuningdek, ma'naviy-axloqiy yuksaklash, ma'rifiy-tarbiyaviy ishlarning rivojini ta'minlovchi, ularning maqsad vayo'nalishlarini aniqlashda yetakchi o'rin tutuvchi g'oyalar tizimi.

Ma'lumki, jamiyat taraqqiyotining har bir davrida o'ziga xos tarbiyalash, metodologiyasi va vositalari bo'lgan. O'tmish hayotimizga nazar tashlaydigan bo'lsak, avvalo ota-ona oilada ibrat namuna vazifasinibajargan, mahalla yoki aholining ma'lum hududidagi ziyoli va barkamol insonlar ham tarbiya sohasida salmoqli o'ringa ega bo'lgan. Bulardan tashqari turli milliy marosimlar, urf-odatlar, an'analar orqali ham yosh avlodning keksa avlod udumlarini o'rganishga erishilgan. Hamma tarbiyalar ichida shaxs tarbiyasining jamiyat taraqqiyotidagi o'rni beqiyosdir.

Quyida bu sohada olib borilgan izlanishlardan qisqacha ma'lumot keltiramiz:

1. O'quvchilar ma'naviyatini shakllantirish yo'nalishlari.

- o'quvchilar ongi va qalbiga ona tuproq, ona Vatan, tarixiy Vatan, Vatan sog'inchi, Vatan qayg'usi va Vatan tuyg'usi kabilar to'g'risidagi ma'lumotlarni ular yoshi va tafakkur qamroviga moslab singdirish;

- o'quvchilarda Ona Vatanimizga va tilimizga hurmat va muhabbat uyg'otish;

- ommaviy sport o'yinlariga qatnashish yoki uni kuzatish;

- moddiy-ma'rifiy masalalarda olib borilayotgan ommaviy tadbirlarga borish;

2. O'quvchilar ma'naviyatini shakllantirish metodlari.

O'quvchilar ma'naviy ongiga ta'sir etuvchi metodlar: ma'naviy - axloqiy mavzudagi suhbatlar; hikoya; tushuntirish; namuna ko'rsatish; kishidagi ijobiy xislat va fazilatlarni insonning olijanoblighi ekanligiga ishontirish; bahs-munozaralar uyushtirish; uchrashuvlar qilish; tanlovlar o'tkazish; sahnaviy darslar o'tkazish; o'quv va yordamchi adabiyotlar bilan ishlash; matbuot konferensiyasini o'tkazish;

ma'naviy tarbiyaga oid multimediali tarbiya texnologiyalarini yaratish va amaliyotga joriy etish.

Ma'naviy xulqni shakllantirishga ta'sir etuvchi metodlar: kasbiy o'yinlar; ishchanlik o'yinlari; «Aqliy hujum»; fikr va g'oyalarni tizimlashtirish; bahs - munozara; musobaqa; devoriy gazeta chiqarish; ma'naviyatga oid albom va jurnal tayyorlash; axloqiy - muammoli vaziyatlar tahlili; tarbiyaviy (pedagogik) masalalar tuzib, uning yechimlarini tahlil qilish va shu kabilar.

3. O'quvchilar ma'naviyatini shakllantirish vositalari.

o'quvchilar ongiga va qalbiga ma'naviy tarbiyaga oid ma'lumotlarni singdirishga oid tarbiyaviy tadbirlar rejasini tuzish va unga mos didaktik ma'lumotlar hamda tarqatma materiallar;

- o'quvchilar ma'naviy tarbiyasiga oid ommabop kitoblar, bukletlar va videofilmlar hamda multfilmlar;

- mustaqillik qahramonlari haqidagi film, kitob, musiqa va tasviriy san'at asarlari;

Turli yoshdagi bolalarga taqlid qilishiga moyillik turlicha bo'ladi. Bolalar ulg'ayib borgan sari tevarak-atrofidagi katta yoshdagi kishilarning xatti-harakatlariga

tobora tanqidiy nazar bilan qaraydigan bo‘ladi. Shu yoshdagi bolalar o‘z nuqtai nazarlaridan taqlid qilishga arzigulik deb bilgan kishilarni o‘zlari uchun namuna deb biladilar va ularga e’tiqod qo‘yadilar.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Ma’naviyat: asosiy tushunchalar izohli lug‘ati.T.: G‘.G‘ulom nomidaginashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2018. - B-333.
2. To‘raqulova I.X.,Oilada bola tarbiyasining ma’naviy asoslar.- T.:”Fan va texnologiya”, 2018.
3. Shavkatovna, U. S. (2022). MATEMATIKA DARSLARIDA BOSHLANG'ICH SINIF O‘QUVCHILARINING MANTIQUIY FIKRLASHLARINI SHAKLLANTIRISH.
4. www.ziyonet.uz